

τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς πυγμὰς καὶ ἀποσπᾷ τὰς τρίχας ὑπὸ ἀπελπισίας.

Καταρᾶται τὴν τύχην του καὶ πᾶν ὅτι παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ἀνάβασιν. Ἀρπάζει καὶ πάλιν μὲ τρέμουσαν χεῖρα τὸ πολύκροτον πιστόλιον καὶ ἐξοικειοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι εἶνε καλῆτερον νὰ μὴ περιμεῖνῃ τὴν φρικώδη στιγμήν, καθ' ἣν διαρραγέντος τοῦ ἀεροστάτου θὰ κατακρημνισθῇ εἰς τὸ ἀχανές, ἀλλὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν θάνατον διὰ τοῦ πυροβόλου. Ἡ χεὶρ, ἥτις κρατεῖ σπαστικῶς τὸ ὄπλον, σφίγγεται στερεώτερον, τὸ βλέμμα δὲν εἶνε πλέον ἀτενές, τὰ χεῖλη συγκλείονται ἰσχυρῶς· αἰφνης ἀναμνησκεται ὅτι πρὸ τινων ὥρων, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀνάβασιν, εἶχεν ἐξομολογηθῇ· καὶ ὁ ἀνατεταμένος ἤδη βραχίων του καταπίπτει αὐθις. Γονυπετεῖ καὶ προσεύχεται.

Ὅποια ἀνακούφισις! Δύναται ἤδη νὰ σκεφθῇ διαυγέστερον, καὶ τώρα ἡ πρώτη του φροντίς εἶνε νὰ εὕρῃ μέσον ἕως γνωστοποιήσῃ εἰς τοὺς συγγενεῖς του τὸ φοβερὸν δυστύχημα. Λαμβάνει τὸ κιβώτιον, ἐν ᾧ κεῖται ἡ νεκρά περιστερά, καὶ γράφει ἐπὶ τῆς σανίδος μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν: „Τὸ ἀερόστατον ἀναβαίνει διηνεκῶς, δὲν δύναμαι νὰ καταβῶ ὀπίσω, διότι εἶνε λάθος εἰς τὸν κενωτήρα. Ἐχετε ὅλοι ὑγείαν.“ Ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὸ τελευταῖον τοῦτο καθήκον, παρατηρεῖ περίξ του ἐν ψυχικῇ ἡρεμίᾳ, καὶ ἐντὸς ὀλίγων δευτερολέπτων, ἀντιπαρέρχονται πρὸ τοῦ πνεύματός του πᾶσαι αἱ χαρὰι καὶ πᾶσαι αἱ λύπαι τοῦ παρελθόντος βίου του. Ἡ σύζυγός του, τὰ τέκνα του, οἱ καλοὶ του φίλοι, ἐνὸς ἐκάστου ἡ εἰκὼν παρουσιάζεται ζωηρὰ εἰς τὸ πνεῦμά του καὶ αὐτοὶ οἱ πρὸ

πολλοῦ ἀποθανόντες, οἱ φίλοι τῆς νεότητός του, περὶ τῶν ὁποίων ἐπὶ πολλὰ ἔτη δὲν εἶχε σκεφθῇ καθόλου, παρίστανται κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τοῦ θανάτου ζωντανοὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ. Τὴν ἰδίαν του μορφήν, ὅπως ἦτο ἐν τῇ παιδικῇ του ἡλικίᾳ, ἀναπαριστᾷ ζωηρὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ του καὶ τὰ μᾶλλον ἀσήμαντα καὶ ἐπουσιώδη περιστατικὰ ἐκ τοῦ εὐδαίμονος μαθητικοῦ του βίου παρουσιάζονται εἰς τὴν μνήμην του ὡς ἂν εἴ ἦσαν πρόσφατα. Ἡ εἰκὼν αὐτῆ ἀφανίζεται καὶ βλέπει ἑαυτὸν νεανίαν ὄντα, εἶτα ἄνδρα, εἶτα πατέρα καὶ τέλος — ἀεροναύτην. Μετὰ ῥίγους καὶ φρίκης ἐπανέρχεται εἰς τὴν σκοτεινὴν πραγματικότητα.

Ὁ ἄνεμος ἔγεινε σφοδρότερος, τὸ σῶμα τοῦ ἀεροστάτου σείεται τῇδε κακῆσε, τὸ κρεμάμενόν σχοινίον ταλαντευόμενον τύπτει τὸ πρόσωπον τοῦ δυστυχοῦς ἀεροναύτου. Ἀκουσίως ἐκτείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὸ σχοινίον, το ἀρπάζει καὶ μὲ ἀνατεταμένην τὴν χεῖρα κρατεῖται ἀπ' αὐτοῦ προσπαθὼν νὰ ἐγερθῇ, διότι τὰ τρέμοντα γόνατά του δὲν δύνανται νὰ τὸν βαστάσωσιν ὀρθιον. Αἰφνης ἡ χεὶρ του κατέρχεται μετὰ τοῦ σχοινίου καὶ τὸ ἐν τῷ ἀεροστάτῳ ἐπίβλημα ἀναπετάννυται. Τὸ σχοινίον εἶχε περιπλεχθῇ κατὰ σύμπτωσιν εἰς τὰς ταινίας τοῦ ἀεροστάτου καὶ ἤδη ὁ ἄνεμος ἐπανεφέρειν αὐτὸ εἰς τὴν κανονικὴν του θέσιν. Μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος κατέρχεται ἡδη τὸ ἀερόστατον ροιζοῦν διὰ τοῦ ἀέρος, ὁ ἀεροναύτης καταπίπτει ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς λέμβου, τῆς σιωπηλῆς μάρτυρος τῆς ἀγωνίας του, καὶ οὐδέποτε ἐψιθυρίσθη εἰλικρινεστέρα εὐχαριστήριος προσευχὴ πρὸς τὸν Ὑψιστον ἢ κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, 3000 μέτρα ὑπεράνω τῆς γῆς.
(Ἐκ τοῦ Ὀλλανδικοῦ.)

Ο ΔΑΙΜΩΝ.

Διήγημα ὑπὸ **I. I. ΚΡΑΣΣΕΒΣΚΥ.**
(συνέχεια.)

— „Ὑμεῖς νομίζετε, ὅτι ἡ ποίησις τῆς μεγαλοφυΐας δὲν ἐκπηγάζει ἐκ τοῦ ὑπὸ τῆς σκέψεως καὶ τῆς κρίσεως ὀριζομένου καὶ χαλιναγωγούμενου ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀντλεῖται ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως, ὅπως οἱ λόγοι ἐξέρχονται ἐκ τοῦ στόματος τῶν διὰ τοῦ μαγνητισμοῦ ἀπονειαρκωμένων, οἵτινες ἀφυπνισθέντες ἀγνοοῦσι παντελῶς τὰ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων λεχθέντα. Ὑπάρχουσι βεβαίως στιγμαὶ τοιούτου ἐνθουσιασμοῦ ἀσυνειδήτου, οὐχ ἥττον ὅμως οὐδεμία μεγαλοφυΐα ἐν τῇ ποίησει, οὐδὲν ἀθάνατον ἔργον δύναται νὰ υπάρξῃ ἄνευ σκέψεως, ἄνευ κρίσεως, ἄνευ λογικῆς ἐργασίας... Ὁ ποιητής“, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀδριανός, „πρέπει νὰ θεραπεύηται, νὰ καλλιεργῇται, νὰ ποτίζεται, νὰ μεταφυτεύηται ἐν ἀνάγκῃ εἰς γονιμώτερον ἔδαφος, νὰ λαμβάνῃ θάλλπος καὶ δρόσον, ὅπως ἀνθῇ καὶ θάλλῃ καὶ ἀποφέρῃ καρπούς...“

Ὁ Σενούτας κατένευσεν.

„Ὑπάρχουσι βεβαίως πολλοὶ ἀνάπηροι ποιηταί, σακατεμένα πνεύματα, διεστραμμένα μεγαλοφυΐαι, καραβοτσακισμένα ἐμπνεύσεις ἐπὶ τοῦ κοπρῶνος μεταξὺ τῶν σκυβάλων τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἔκρινα ἀναγκάσιον νὰ καλλιεργήσω ἐν ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα καὶ νὰ θυσιάσω χάριν αὐτοῦ τὰ πάντα“, προσέθηκεν ὁ Ἀδριανός.

Ὁ Μαριάνος ὑπεκλίθη μετὰ σεβασμοῦ, χωρὶς νὰ εἴπῃ οὐδὲ λέξιν· ἤρχισεν ὅμως μετὰ μακράν τινα ὑπ' οὐδενὸς διακοπείσαν σιωπῇ, ἐνῶ ὁ Ἀδριανός συνάγων τρόπον τινα τὰς ἰδέας του περιεπάτει μετὰ ζωηρότητος ἐπὶ τοῦ ἐξώστου:

— „Παραδεχόμεθα ὅλ' αὐτά, βλέπομεν τὰς θυσίας, ἐκτιμῶμεν αὐτὰς προσηκόντως, ἀλλ' εἰπέ μας τοῦλάχιστον μίαν λέξιν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, εἰπέ μας μίαν συλλαβὴν ἐκ τοῦ ποιήματος!“

— „Ἐκ τοῦ ποιήματος“, ἀνεφώνησεν ὁ Ἀδριανός ἐντρομος. „Γνωρίζεις καλῶς, ὅτι τὸ ποίημα δὲν ὑφίσταται. Ἴσως δὲν θὰ λάβῃ ποτὲ ὑπαρξίν. Ἀτελὲς πρᾶγμα ἐγὼ δὲν παραδίδω εἰς τὸν κόσμον. Ἐὰν μία μόνῃ ὥδῃ λείψῃ ὁ δὲ βίος δὲν ἐξαρκέσῃ, τὸ καίω. Σακάτικο παιδί δὲν θέλω νὰ ἀφήσω εἰς τὸν κόσμον. Τὸ ποίημα δὲν εἶνε ἰδική μου ἰδιοκτησία, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὸ αἰώνιον τῆς ἀνθρωπότητος πνεῦμα, ἐξ οὗ ἐνεπνεύσθη. Τί θὰ εἶνε ἰδικόν μου ἐν αὐτῷ, ἀγνοῶ. Πᾶν ὅτι ἐν τῷ πνεύματί μου ζῇ καὶ κινεῖται εἶναι ἡ ἐργασία τῶν αἰώνων, ἡ κληρονομία ἀπειραρίθμων γενεῶν. Μετὰ φόβου καὶ ἀδημονίας ὁμολογῶ ὅτι εἰς τὸν ἐμπιστευθέντα μοι θησαυρόν μόνις καὶ μετὰ δυσχερείας δύναμαι νὰ προσθέσω ἐλάχιστόν τινα κόκκον κόνεως. Αἱ φράσεις, αἱ ἔννοιαι, αἱ ἰδέαι, οἱ τύποι, τὰ πάντα εἶναι παλαιά, ὑπὸ ἀρχαιοτέρων γενεῶν ἡμῖν παραδεδομένα. Μὲ τὰ χρυσᾶ ταῦτα βράχην μυριάδων ἐτῶν ἀνέλαβον τὸ καθήκον νὰ συναρμολογήσω τι νέον... Ἀλλ' ὑπάρχει τι νέον ὑπὸ τὸν ἥλιον; Πρέπει νὰ ὑποβάλλω τὸ πνεῦμά μου καὶ τὴν ψυχὴν μου εἰς τὰς σκληροτέρας βασάνους, ὅπως δημιουργήσω τρέπον τινα νέον τι... Ὁ βίος δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς τοῦτο. Πρέπει νὰ ἀκροᾷσαι αἰῶνα ὄλον, νὰ θεωρῇς τὸ μέλλον, νὰ μὴ ὀλιγορῇς τοῦ παρελθόν-

τος . . . Τέλος συλλαμβάνεις ιδέαν τινά! ἀλλὰ τί ἐμποδίζει τὴν ιδέαν ταύτην τοῦ νὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὄσθα; Οἷον δὴποτε μηδαμινὸν καὶ ἐλάχιστον πράγμα! . . . Τὸ σχῆμα, τὸ χεῖρ α, ὁ ἦχος, ἡ φωνή, τὴν ὁποίαν θὰ ἐμφυσήσῃς εἰς τὸ δημιουργημά σου . . . ποῦ νὰ εὔρῃς ὅλ' αὐτά;“

„Πρὸς τί λοιπὸν χρησιμεύουσιν ἡ ἐμπνευσις καὶ ἡ μεγαλοφυΐα;“ ἠρώτησεν ὁ Μαριᾶνος.

„Ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ὁ ἐνθουσιασμός“ ἀνεφώνησεν ὁ Ἀδριανός, „δὲν φύονται οὔτε εἰς τὴν ἄμμον οὔτε εἰς τὰ ἔλα: ἀποκτῶνται δι' ἀγώνων, ὅταν δὲ ἀποκτηθῶσι πρέπει νὰ κρατῶνται καὶ νὰ ἀναγκάζωνται πρὸς αὐξήσιν.“

Ὁ καθηγητὴς ἐσιώπα καὶ ἠκροᾶτο μετὰ προσοχῆς.

— „Ἐπίτρεφόν μοι, παρακαλῶ, μίαν μόνην λέξιν,“ εἶπεν ὁ κόμης. „Καὶ ἂν παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ θεωρία εἶνε ὀρθοτάτη, ἐν τούτοις ὅμως φοβοῦμαι μήπως ἐν τῇ πράξει ἡ ὑπερμετρος θεραπεία καὶ καλλιέργεια φονεύῃ τὸ τρυφερόν φυτόν. Τίς δύναται νὰ ἐγγυηθῇ, ὅτι ἡ δίαιτα τῆς ψυχῆς ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ παρέχει ἀκριβῶς τὰ ποθούμενα ἀποτελέσματα;“

„Ἀπλούστατος κανὼν“, ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός: „Μόνον ἐκ διαυγοῦς πηγῆς ῥέει διαυγὲς ὡς τὸ κρύσταλλον ὕδωρ. Οὐδὲν πάθος πρέπει νὰ θολόνῃ τὴν πηγὴν ταύτην. Ὅπως γαίῃ τις μέγας ποιητὴς, πρέπει νὰ εἶνε μέγας ἄνθρωπος.“

— „Ἐρχόμεθα εἰς σφαλερὰς ὁδοὺς!“ ἀνεφώνησεν ὁ Μαριᾶνος. „Δύναμαι νὰ σοὶ ἀριθμήσω ἑκατοντάδας ποιητῶν, οἱ ὅποιοι οὐδὲν εἶναι πρότυπα ἀρετῆς καὶ ψυχικῆς ἀγνείας.“

— „Συμφωνῶ“ ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός „ἀλλ' ἐὰν ἐξετάσῃς βαθύτερον τὰ ἔργα καὶ τὸν βίον αὐτῶν, θὰ πεισθῇς ὅτι οἱ ποιηταὶ οὗτοι θὰ ἦσαν ἑκατοντάκις μεγαλῆτεροι, ἂν αἱ ἀνθρώπιναι ἀδυναμίαι δὲν ἀφῆρουν αὐτοὺς τὴν δύναμιν καὶ δὲν ἐσκότηζον αὐτῶν τὸ βλέμμα.“

— „Ἐχε οἶκτον, πρὸς Θεοῦ!“ διέκοφεν αὐτὸν ὁ Μαριᾶνος. „Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ποίησις ἐκπύπτει εἰς ψυχρὰν ἡθικὴν ἐπιστήμην.“

— „Συγγνώμην!“ ὑπέλαβεν ὁ Ἀδριανός, „ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ συναισθάνεται καὶ νὰ συμπάσχει τὰ πάντα, πρέπει νὰ ζωγραφίζῃ τὸ ἐγκλημα, νὰ συμπαράσῃται ὑπὸ τοῦ πάθους, νὰ εἰσδύῃ εἰς τοὺς ἀποκρύφους μυχοὺς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας· ἀλλ' ἵνα ἔχῃ τὴν δύναμιν ταύτην, τὸ δῶρον τοῦτο τῆς ὀξυδερκείας καὶ διορατικότητος, πρέπει νὰ ἴσταται ὑπεράνω τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον διορᾷ ὁλόκληρον.“

— „Ὁ ποιητὴς λοιπὸν πρέπει νὰ εἶνε ἀναχωρητής;“ εἶπεν ὁ Μαριᾶνος, „Ἀλλὰ τί λέγετε σεῖς, κύριε καθηγητά;“ προσέθηκε στραφείς πρὸς τὸν σιωπῶντα.

Ὁ Σενούτας ἐκάθητο παρὰ τῷ τείῳ, παρατηρῶν μὲ φαιδρὸν τὸ πρόσωπον καὶ ἀκροώμενος τοὺς διαλεγόμενους· αἱ ἐξενεχθεῖσαι θεωρίαι οὐδαμῶς ἐφαίνοντο προκαλοῦσαι τὸν θαυμασμόν αὐτοῦ.

— „Εἶνε βέβαιον“, εἶπεν ἀταράχως, „ὅτι πάντα, ὅσα ὁ Ἀδριανὸς ἐξέθηκε μετὰ τοσαύτης προκαταλήψεως καὶ τοσοῦτον βαθείας πεποιθήσεως, εἶναι ὠραιότατα. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ ποίησις εἶνε ἄνθος τὸ ὁποῖον αὐξάνει ποικιλοτρόπως καὶ πολλάκις ἀναφύεται ἐκεῖ, ἐνθα οὐδεὶς τὸ ἔσπειρε.“

— „Διὰ μίαν ὥραν“, ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανὸς μετὰ ζωηρότητος. „Ἡ ἀγρία ποίησις βλαστάνει ἐπὶ ὕγρου καὶ ἐπὶ ξηροῦ ἐδάφους, εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας, ἀλλ' ἡ μεγάλη, ἡ γνησία ποίησις . . .“

— „Ὀμιλοῦμεν λοιπὸν διὰ τὰ φυτὰ τῶν θερμοκηπίων“, εἶπεν ὁ Μαριᾶνος γελῶν, „τώρα ἐννοῶ.“

Ὁ ποιητὴς ἀνετινάχθη ὀλίγον προσβεβλημένος.

— „Δέχομαι τὴν ὀνομασίαν ταύτην“ ἀνεφώνησεν, „ἔστω φυτὸν τῶν θερμοκηπίων, ἀλλ' εἶνε φυτὸν παράγον ἐξαισιον ἄνθος, τοῦ ὁποίου οἱ κάλυκες κατὰ τὸ μέγεθος, τὸ χρῶμα καὶ τὴν εὐωδίαν ὑπερτεροῦσι μεγάλως τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ὀριμανθέντων!“

„Πιστεύω μόνον εἰς τὴν ἀγρίαν, τὴν αὐτομάτως βλαστάνουσαν ποίησιν“, εἶπεν ὁ Μαριᾶνος, „ἵσως διὰ τὸν λόγον ὅτι οὐδεμίαν γνωρίζω τεχνητὴν ποίησιν, δυναμένην νὰ ἐξισωθῇ πρὸς ἐκείνην . . .“

Ὁ Ἀδριανὸς ἔστρεψε τὸ βλέμμα εἰς μεμακρυσμένα τινὰ δένδρα, εἰς τοὺς κλάδους τῶν ὁποίων εἰσέδουν τρέμουσαι στεναὶ λαοῖδες τοῦ σεληναίου φέγγους. Ὁ Σενούτας παρηκολούθει αὐτὸν μὲ τὰ βλέμματα. Μετὰ τινας στιγμὰς, ὅτε πλέον ἡ συζήτησις ἐνομιζέτο περατωθεῖσα, ἔστράφη πάλιν ὁ Ἀδριανὸς πρὸς τοὺς σιωπῶντας, καὶ εἶπε:

— „Δύο ἢ τρία ἄσματα ἐξαισίου καλλονῆς, ὀλίγα τινὰ ἀποσπάσματα θαυμαστῆς ἀρμονίας, εἰκὼν τις ἀπαστρέπτουσα τὰ χρώματα τῆς ἱριδος, δύναται εὐχερῶς νὰ ποιηθῶσι μετὰ τοῦ ἐνὸς ἀπηλπισμένου καὶ ἐτέρου ἐλπίζομένου ἔρωτος, ἀλλ' ἐγὼ δὲν θέλω νὰ εἶμαι ποιητὴς ἀποσπασμάτων . . . Ἐρωτᾶτε περὶ τοῦ ποιήματός μου . . . Θὰ εἶνε τὸ μόνον καὶ ἐνιαῖόν μου ποίημα, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἐγγύσω ὅλην μου τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τοῦτο ἔχω ἀνάγκην ὁλοκληροῦ τοῦ βίου . . .“

Ὁ Σενούτας ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις.

— „Μεγάλη ιδέα!“ εἶπεν ἐπὶ τέλους, „εἴθε ἡ τύχη νὰ σοὶ εἶνε εὐνοϊκή, ὅπως τὴν πραγματώσῃς. Φοβοῦμαι μάλιστα καὶ νὰ ἐρωτήσω εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκειαι.“

— „Οὐτ' ἐγὼ δὲν εἰξεύρω. Ἐνίοτε μοὶ φαίνεται, ὅτι ἐτελείωσα ὁλόκληρον τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν μου, ὅτι ἔφαλα τὰ πάντα, ὅτι εὐρίσκομαι παρὰ τὸ βάραθρον τοῦ μηδενός, ἀλλ' αἰφνης ἀναλάμπουσι πάλιν ἀκτῖνες, ἐγείρονται φωτεινὰ στῆλαι, φεγγοβολοῦσι σεληναῖα φῶτα . . . πᾶν ὅ,τι ἐδημιούργησα μοὶ φαίνεται ὡς μηδαμινὴ κόνις! Τότε ὀπισθοχωρῶ ἔντρομος πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ μου“, ἐξηκολούθησε συστρέφων τὰς χεῖρας ὑπὸ ἀπελπισίας, „ὑπάρχουσι στιγμαὶ τρομερᾶς ἀμυχανίας, φοβερᾶς ἀμφιβολίας. Ἐφ' ὅσον αἰσθάνομαι ὅτι ὑπάρχει τι εἰσέτι ἐν τῷ πνεύματί μου δυνάμενον νὰ ἐνσωματωθῇ ἐν τῷ ἄσματι, οὐδέποτε θὰ εὔρω ἡσυχίαν!“

— „Τότε λοιπὸν θέσε ἄλλους ὡς κριτὰς μετὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ σισυφείου ἔργου“ εἶπεν ὁ Μαριᾶνος.

— „Δὲν ὠφελεῖ τίποτε“ εἶπεν ὁ Ἀδριανὸς μετὰ ψυχρότητος. „Ἐπάρχουσι δύο εἰδῶν κριταί: Οἱ μὲν περιπίπτουσιν εἰς ἔκστασιν καὶ ἀποτυφλοῦνται, οἱ δὲ ἀναζητοῦσι πανταχοῦ κηλίδας καὶ ἐκφύματα, διότι ἡ ἰδίᾳ αὐτῶν φύσις ἐλκύει αὐτοὺς πρὸς τὸ ἀτελὲς καὶ τὸ δύσμορφον.“

— „Τίς λοιπὸν εἶνε ὁ ὀρθὸς κριτής;“ ἠρώτησεν ὁ κόμης.

— „Οἱ ἄνθρωποι, ἡ κοινωνία ἐν γένει“, εἶπεν ὁ Ἀδριανός. „Τώρα ἡ ξένη κρίσις καὶ ἐκτίμησις εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἠδύνατο νὰ φέρῃ, οὐδὲ ἐγὼ θὰ ὑπεβαλλόμην εἰς αὐτήν.“

— „Ἐχεις δίκαιον“, ὑπέλαβεν ὁ καθηγητὴς. „Τὸ νὰ υποβάλληται τις εἰς τὴν κριτικὴν εἶνε ὡς νὰ παρασκευάζῃ αὐτὸς ἑαυτῷ testimonium paupertatis. Ὅ,τι δὴποτε δημιουργεῖται, εἶνε ἔργον τῆς ἀνάγκης· εἴτε καλὸν εἶνε εἴτε κακόν, ἐν τούτοις ζῇ. Μεταβαλλόμενον, διαστρεφόμενον καθ' οἷανδὴποτε ξένην κρίσιν, γίνεται πτώμα. Ὁ ποιητὴς δύναται νὰ βλέπῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ αἰσθάνεται τὰ ἐλαττώματα τοῦ ποιήματός του· ἐγὼ ὅμως δὲν θεωρῶ αὐτὸν ὡς ποιητὴν, ὅταν εἶνε ἱκανὸς νὰ διορθῶν τὰ ἐλαττώματά ταῦτα, διότι τότε παύει τοῦ νὰ εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος. Quod scripsi — scripsi! πρέπει νὰ λέγῃ πᾶς ἐνθους ποιητὴς . . .“

— „Μοῦ τὸ πῆρες ἀπὸ τὸ στόμα!“ ἀνεφώνησεν ὁ Ἀδριανὸς περιπτυσσόμενος τὸν καθηγητήν. „Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἔχῃ ἄλλως. Φαντασθῆτε τώρα τὴν τύχην ἑνὸς ἀνθρώπου ὅστις ἐθυσίασεν ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν δι' ἐν ἔργον, δι' ἐν ἰδανικόν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἂν τὸ ἔργον τοῦ ταῦτο θὰ ριφθῇ εἰς τὴν πυρὰν ἢ θὰ ἀνυψωθῇ ὑπεράνω τῶν νεφελῶν . . . Διότι ὑπάρχουσι στιγμαί, καθ' ἃς ἐκπέμπονται ἐξ αὐτοῦ καθάρωταται φλόγες, ὑπάρχουσιν ὡσαύτως στιγμαί, καθ' ἃς φαίνεται ἡμαυρωμένον καὶ ἄψυχον . . . ἡ ψυχὴ διορατὶ τὸ ὥραον καὶ φοβεῖται διὰ τὰ ἐλαττώματα, τὰς ἐλλείψεις, τὰς κακοηχίας . . . Κριτήριον! Πρὸ μικροῦ ὠμιλεῖτε περὶ ἀνθρωπίνων δικαστηρίων! Ἐκδίδουσι πολλάκις παραδόξους ἀποφάσεις· ἐξετάσατε αὐτὰς ἐκ τοῦ σύγγεγυς . . . Ὁ δικαστὴς ἐκοιμήθη ἄσχημα τὴν νύκτα· τὸ πρῶτ' ἤλθεν εἰς ἔριδας πρὸς τὴν σύζυγόν του· καθ' ὅδον προσέκρουσε τὸν πόδα ἐπὶ τινος λίθου· ἐν τῇ ὕγρασίᾳ ἐκρυολογήθη· εἰσέρχεται εἰς τὸ δικαστήριον· προσάγεται αὐτῷ ὁ ἔνοχος, τοῦ ὁποίου ἡ τύχη ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτοῦ . . . Ἡ κακοῦπνία, αἱ ἔριδες, ὁ λίθος, τὸ κρυολόγημα ἐξασκοῦσιν ἀναποδράστως ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐξενεχθισομένης ἀποφάσεως . . . Ὁμοίως παρουσιάζεται τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν ἀνθρώπων: ἂν οἱ δικασταὶ οὗτοι εἶναι ἐξηρεθισμένοι ὑπὸ τῶν πολιτικῶν παθῶν, ἂν αἱ κεφαλαὶ τῶν εἶναι ἐσκοτισμένοι, ἂν αἱ καρδίαι τῶν τεταραγμέναι, ἂν ἡ προσοχὴ τῶν ἀπεστραμμένη, ἂν αἱ ψυχαὶ τῶν χαλαρωμέναι, ἢ ἀπόφασις θὰ εἶνε μεροληπτικὴ, ἄδικος . . .“

— „Τὸ μέλλον μεταβάλλει αὐτὴν ἀναμφιβόλως, ἂν τὸ ἔργον εἶναι ἀξιόλογον“, ἀπήντησεν ὁ καθηγητής. „Ἀναλογισθῆτε τὴν τύχην ἑνὸς τῶν μεγαλητέρων ποιητῶν τοῦ κόσμου, ἂν ὅχι τοῦ μεγίστου πάντων — τοῦ Σαίξπηρου. Ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ ἐξετιμᾶτο ὡς ἐπιτήδειος ἐπεξεργαστὴς δημῶδων παραδόσεων καὶ μύθων, μετὰ τὸν θάνατόν του ἐλησημονήθη παντελῶς, ἐδέησε δὲ νὰ παρέλθωσιν αἰῶνες, ὅπως ἀναγνωρισθῇ ἡ μεγαλοφυΐα του . . . Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀνεγνωρίσθη, μεθ' ὅλην τὴν κόνιν τῶν αἰώνων, μεθ' ὅλον τὸν ἐπὶ τοῦ κειμηλίου ἐπικαθίσαντα ἰόν, μεθ' ὅλας τὰς παραμορφώσεις τῶν διορθωτῶν καὶ τὰ λάθη τῶν ἀντιγραφῶν . . .“

— „Αὐτὸ εἶνε παρήγορον πράγματι“, ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός, ὅστις οὐδόλως ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ὑπερμέτρως ἀνυψωθέντα διὰ τῆς πρὸς τὸν Σαίξπηρον ἀντιπαραθέσεως.

— „Ὁ Σαίξπηρος!“ ἀνεφώνησεν ὁ κόμης, „αὐτὸ πάλιν ὑπὸ ἄλλην τινὰ ἐποφὴν μοῦ ἔρχεται ὡς τὸ νερὸ ἐν τῇ αὐλῇ. Ἡ ποίησις τοῦ Σαίξπηρου δὲν εἶνε θερμοτραφὲς φυτὸν τῶν θερμοκηπίων, δὲν εἶναι μετὰ τῶς αὐτῆς ἐπιμελείας καλλιεργημένη, ὅπως σεῖς ἐπιθυμεῖτε, ἀλλ' ἀνέβλυζεν ἐξ αὐτοῦ ἀσυνειδήτως· ὁ ποιητὴς ἐπεξεργάζετο τὰ χρονικά, παρενέβαλλεν εἰς αὐτὰ ὁλοκλήρους σκηναὶς ἐκ τοῦ Πλουτάρχου καὶ μ' ὅλα ταῦτα εἰς τὸ στόμα τοῦ ὀκατέρχαστος χαλκὸς ἐγίνετο χρυσὸς καθαρῶτατος.“

— „Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε κόμης“, εἶπεν ὁ καθηγητής. „Ἐκαστος πρέπει νὰ μετρηθῇ μὲ τὸ μέτρον τῆς ἐποχῆς του. Εἰς τί συνίσταντο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ θεωρία τῆς τέχνης καὶ τὰ καθαρὰ γνωρίσματα τῆς οὐσίας αὐτῆς; Ὅσα ὁ Σαίξπηρος ἐν τῷ Ἀμλέτῳ καὶ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ δράμασι λέγει περὶ τῆς τέχνης, ἀποδεικνύουσι κάλλιστα ὅτι ὁ ποιητὴς ἐκείνος προτρέχων τῆς ἐποχῆς του εἶχεν ὕμεις καὶ σάφεις περὶ τῆς τέχνης ἰδέας.“

Ὁ Μαριᾶνος ὕψωσε σπασμωδικῶς τοὺς ὤμους. Ὁ Ἀδριανὸς βεβυθισμένος εἰς σκέψεις ὅτε μὲν παρουσιάζετο

εἰς τὸν ἐξώστην, ὅτε δὲ ἐκρύπτετο εἰς τὴν σκοτεινότην τοῦ δωματίου γωνίαν, ἥτις διὰ τὸν φόβον τῶν κωνῶπων εἶχε μείνῃ ἀφώτιστος.

„Ἀλλ' εἰπέ μοι, σὲ παρακαλῶ, προσφιλέστατε Ἀδριανέ“, ἤρχισε πάλιν ὁ καθηγητὴς στρεφόμενος πρὸς τὸν ποιητὴν, „εἰπέ μοι τι τέλος πάντων ἐκ τοῦ ποιήματός σου. Σοὶ δίδω τὸν λόγον μου ὅτι οὐδὲν εἰς οὐδένα θὰ ἀνακοινώσω, ἀλλ' ὅ,τι ἀκούσω, θὰ τὸ κρατήσω μυστικόν.“

— „Καὶ ἐγὼ δίδω περὶ τούτου τὴν ἱερωτάτην διαβεβαίωσιν“, προσέθηκεν ὁ Μαριᾶνος.

Ὁ ποιητὴς ἴστατο εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ἐξώστου καὶ παρεθέρει σιωπηλὸς τὰ δένδρα.

— „Φίλοι μου!“ εἶπεν ἐπὶ τέλους, „Ἐννοεῖτε καλῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἔχῃ αἰσθήματα, ἀγία, δάκρυα, ψυχικὰς συγκινήσεις, περὶ τῶν ὁποίων εἰς οὐδένα δύναται νὰ ὁμιλήσῃ διότι θεωρεῖ ὡς ἀνοσιούργημα νὰ τὰ ἀποκαλύψῃ εἰς βεβήλους ὀφθαλμούς. Μισῶ καὶ βδελύσσομαι ἐκείνους, οἵτινες μετὰ κτηνώδους ἀφελείας, μετ' ἀηδοῦς κυνισμοῦ ἐξομολογοῦνται τὸν ἔρωτά των. — Τὸ ποίημά μου εἶνε ὁ ἰδανικός μου ἔρως, τὸ τιμαλφέστατον μυστικὸν τῆς καρδίας μου, καὶ σεῖς ἀπαιτεῖτε νὰ τὸ ἀπογυμνώσω πρὸ τῶν ὁμμάτων ὑμῶν μετὰ τῆς ψυχρᾶς ἀδιαφορίας τοῦ ἀνατόμου!“

Ὁ καθηγητὴς ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔμεινε σιωπηλός.

— „Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πραγματικῶς“, ἐξηκολούθησε μετὰ τινὰ στιγμὴν ὁ ποιητὴς, „ἰδιαιτέρα τις ψυχικὴ διάθεσις. Ἀλλ' ἡ διάθεσις αὕτη οὔτε διὰ παρακλήσεων ἐπέρχεται οὔτε διὰ προσταγῶν, ἀλλ' αὐτομάτως . . . Συγνώμην . . .“

Ὁ κόμης ὅμως δὲν ἤθελε νὰ ὑποχωρήσῃ τόσον εὐκόλως, καὶ προσέθηκε μοχθηρῶς:

— „Ἡμεῖς οἱ ἀμύητοι εἴμεθα ἀνάξιοι . . . Τοιαύτης ἀποκαλύψεως πρέπει νὰ γείνη τις ἄξιος!“

— „Δὲν εἶνε σήμερον διατεθειμένος πρὸς τοῦτο“, ἐπιθύρῃσεν ὁ Σενούτας.

„Ἀπατᾶσαι, σεβαστέ μοι διδάσκαλε“, ἀνεφώνησεν ὁ Ἀδριανός. „Ἀπ' ἐναντίας δὲν ἐνθυμοῦμαι ποτὲ εἰς τὸν βίον μου νὰ ὑπῆρξαι τοσοῦτον διατεθειμένος εἰς ἐμπιστευτικὰς ἐξομολογήσεις καὶ ἐκχύσεις, ὅσον σήμερον. Καὶ ἡ εὐδιαθεσία μου αὕτη εἶνε λίαν εὐεξήγητος. Διότι αὕτη εἶνε ἀξιωματικὸς νευτός, εὐτυχής, ἐξαιρετικὴ ἡμέρα τοῦ βίου μου, ἡμέρα τῶν θαυμάτων! Τὸ πρῶτ' ἐμφανίζεται ὁ Μαριᾶνος, καθ' ὅδον συναντῶ τὸν ἀρχαῖον μου διδάσκαλον . . .“

— „Μὴ λησημονήσης, σὲ παρακαλῶ, νὰ προσθέσης καὶ τὴν Ἀγγλίδαν“, παρεθέρησεν ὁ Μαριᾶνος.

„Εὐχαρίστως. Τοσοῦτον θελκτικὴ συνάντησις εἶνε ἀξία νὰ μνημονευθῇ μετὰ τῶν θαυμάτων τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἀμφότεροι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δέν με ἐπανείδετε, καὶ ἐπομένως ἀδυνατεῖτε νὰ ἐκτιμήσητε ὀρθῶς τὴν ἀπὸ τῆς χθὲς ἐπελθοῦσαν ἐν τῇ ψυχῇ μου μεταβολήν. Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς μητρὸς μου ἐκείμην ἐν τῇ κλινῇ ἄρρωστος, ἀπονενοημένος, ἀγωνιῶν, ἐξηντλημένος· σεῖς μοὶ ἀπεδώκατε τὴν ζωὴν. Οὐδέποτε, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, ἠσθάνην ἐν ἐμαυτῷ τοσοῦτο νεανικὸν σφρῖγος. Ἀπὸ ἑνὸς ἔτους εὐρισκόμην ὡς ὑπὸ πενθίμου πέπλου κεκαλυμμένος ὑπὸ ζοφερῶν σκέψεων· εἰς ὑμᾶς δὲ ὕφειλν τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπαλλαγὴν . . . Αἱ ὥραι τῆς νυκτὸς ἦσαν δι' ἐμέ, ὅστις μεθ' ἡμέραν οὐδόλως ἐκινούμην, αἱ ὥραι τῆς ἐργασίας. Καὶ τώρα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην αἰσθάνομαι διάθεσιν νὰ κοιμηθῶ, οὔτε σκοπεύω ποσῶς νὰ ἀναπαυθῶ· καὶ διὰ τοῦτο τώρα σὰς βασανίζω . . .“

(ἔπεται συνέχεια.)